

Vættelys

I kridttidens store hav levede der blæksprutter. De minder om dem, der stadig findes. Når man går en tur ved stranden i dag, kan man finde forsteninger fra dette dyr. De kaldes »**vættelys**«. Nogle tror, det er forsteninger af blækspruttens arme, men når man har jord i hovedet, ved man bedre. Det er forsteninger af en kalkpig, der sidder i ryggen på blæksprutter, man finder, hvis man finder et vættelys.

Fakta om kridttiden

Rovøglen, kæmpehavet og drivhuseffekten.

I den sene kridttid havde mosasauren masser af plads til at jage sine byttedyr i havet. Faktisk har der på intet tidspunkt i Jordens historie været så meget hav og så lidt landjord. Vandspejlet, altså vandets højde, var op til 100 meter højere end i dag.

De store tårne, der holder kablerne på Storebæltsbroen, er 254 meter høje. Over en tredjedel af dem ville være dækket af vand. Det højeste, du kommer over vandet, når du kører i bil over Storebælt, er 70 meter. Du ville altså skulle bruge

en undervandsbil, der kunne køre på 30 meters dybde, hvis vandspejlet havde samme højde som på sit maksimum i den sene kridttid. Der var så varmt, at der ikke var iskapper på hverken Sydpolen eller Nordpolen. De opstod for første gang for cirka 35 millioner år siden. Når vandet ikke er frosset eller fordampet, flyder det i havene, og dermed er vandstanden højere.

Atmosfæren indeholdt rigtig meget CO₂, som kom fra mange aktive vulkaner. Faktisk op imod ti gange så meget CO₂, som der er i atmosfæren i dag. Det skabte en drivhuseffekt meget stærkere end den, man frygter i dag. Kort fortalt betyder drivhuseffekten, at gasser som CO₂ lægger sig som et lag i Jordens atmosfære, der lader varmen trænge ind, men ikke ud. Ligesom glasset i et drivhus.

Leksikon

Danekræ

Danekræ er danske naturhistoriske genstande af enestående videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi. Hvis man har fundet et fossil, man tror, er enestående, har man pligt til at henvende sig til et museum. Fossilet bliver så vurderet, og hvis det er danekræ, tilhører det staten. Finderen får udbetalt en dusør.

Vættelys

Et vættelys er en forstenet rest af ryggen fra en blæksprutte. Den ene ende er spids og massiv, og den anden ende er hul. I den hule ende var der små kamre med luft eller vand. Ved at flytte rundt på luft og vand i ryggen kunne blæksprutten justere sin balance i vandet – smart, ik'?

Internet

Læs mere om kridttiden i artiklen »Hav over hele Danmark med dræberøgler og tropisk liv.« på jordihovedet.dk

Vil du se min tand?

Kan man score, fordi man har fundet en mosasaur-tand? Skoleavisen stiller det relevante spørgsmål, da vi møder 15-årige Janus Kempf.

»Altså, det er jo ikke lige det første, jeg spørger en pige om – vil du se min tand?«, svarer Janus, da skoleavisens udsendte spørger ham, om en mosasaur-tand, der er 70 millioner år

gammel, kan imponere pigerne.

Janus fandt tanden ved Møns Klint i 2007, og vi interviewer ham på kontoret på Gerbrandskolen på Amager, hvor Janus nu går i 9. klasse.

»Hele skolen ved det, hele vejen, hvor jeg bor, ved det, og i dag, hvor jeg har tanden med, fordi du gerne vil se den og fotografere den, så vil alle se den. Både mine klassekammerater og lærerne.«

Ikke danekræ

Janus' mosasaur-tand blev ikke vurderet som *danekræ*, og det er Janus faktisk fint tilfreds med, for så kan han beholde det specielle fund.

»Det havde selvfølgelig været sejt, hvis tanden var danekræ. Men hvad er størst? 3.000 kroner i findeløn eller en stor oplevelse, som man kan blive ved med at huske og fortælle om, når man finder tanden frem?«, spørger Janus og pakker tanden væk i en lille pose. Det er nok ikke sidste gang, nogen beder ham om at finde den frem.

Skoleberømt: Når Janus har sin mosasaur-tand med i skole, er der mange, der vil se den. Også skoleavisen.

Hærdet og lodret eks-havbund

Hvad der siden hændte det tykke mudderlag.

Søpindsvinet padlede rundt i det. Kæmpe-østersen vuggede i det i sin runde skal ligesom en robåd på vandet. Og i dag, 70 millioner år senere, kan du gå rundt på det samme lag af kridtmudder. Det er bare ikke blødt længere. Vandet er simpelthen langsomt blevet presset ud af mudderet, når nye lag

mudder har lagt sig oven på det gamle. Det svarer til, at du trykker hårdt på en våd karklud, der ligger på bordet. På den måde er den bløde havbund af kalkmudder blevet til tørt kridt, som man kan skrive med. Det hedder faktisk skrivekridt og findes sikkert i jeres klasselokale.

Kridt er lavet af de skaller, der sank ned på havbunden. Skallerne kalder man coccolitter. Hvis du vil finde kridtet,

der engang var havbund, i naturen i dag, skal du tage en tur til Møns Klint og se de hvide skrænter.

Men hvordan er den vandrette mudderbund blevet til næsten lodrette skrænter? Det er der faktisk en meget spændende forklaring på, som handler om is. Rigtig meget is. Kort fortalt: Isen massakrerede det danske landskab for ca. 15.000 år siden. Det kan du læse mere om på side 14-15.